

Guía Docente				
Datos Identificativos				2023/24
Asignatura (*)	Avaliación e intervención psicolóxica en dificultades de aprendizaxe		Código	652438023
Titulación	Mestrado Universitario en Psicoloxía Aplicada			
Descritores				
Ciclo	Período	Curso	Tipo	Créditos
Mestrado Oficial	2º cuatrimestre	Primeiro	Obrigatoria	3
Idioma	Castelán			
Modalidade docente	Presencial			
Prerrequisitos				
Departamento	Psicoloxía			
Coordinación	Peralbo Uzquiano, Manuel	Correo electrónico	manuel.peralbo@udc.es	
Profesorado	Peralbo Uzquiano, Manuel	Correo electrónico	manuel.peralbo@udc.es	
Web				
Descrición xeral	Nesta materia preténdese estudar desde un plano teórico-práctico as principais características das dificultades de aprendizaxe. Preténdese que o alumnado adquira as competencias psicopedagóxicas necesarias para unha axeitada avaliación e intervención neste eido.			

Competencias / Resultados do título	
Código	Competencias / Resultados do título
A1	Recoñecer e respectar a diversidade humana e comprender que as explicacións psicolóxicas poden variar a través de poboacións e contextos.
A2	Saber identificar os factores persoais, psico-sociais e/ou educativos que poden pór en risco a saúde das persoas.
A3	Ser capaz de elaborar un informe científico que implique definir un problema de investigación, as hipóteses e variables asociadas, así como definir o deseño, a mostra e o seu modo de selección, as ferramentas de recollida de datos e a súa consecuente análise e discusión.
A4	Ser capaz de lograr un adecuado nivel de comprensión da demanda do destinatario en cada situación ou contexto de aplicación.
A5	Ser capaz de realizar unha avaliación psicolóxica no contexto dunha investigación científica.
A6	Saber como especificar a demanda e os obxectivos do caso, e en función deles, recoller a información.
A7	Saber realizar un seguimento sobre un caso elixindo obxectivos pertinentes e realistas.
A8	Coñecer as bases para establecer hipóteses respecto dun caso concreto e, a partir das mesmas, saber deducir enunciados contrastables.
A9	Coñecer os métodos e técnicas cuantitativos e case-cuantitativos de recollida de información en psicoloxía aplicada.
A11	Coñecer as limitacións e restricións de todo tipo (persoais, sociais, económicas,éticas, etc.) que ten a investigación científica e técnica.
A12	Adquirir un coñecemento teórico básico sobre o estado da arte nas diferentes áreas implicadas na psicoloxía aplicada.
A13	Coñecer e ser capaz de utilizar os diferentes modelos, teorías, métodos e técnicas de avaliación e intervención que son específicos dos distintos ámbitos da investigación en Psicoloxía Aplicada e desenvolver unha actitude crítica propia do espírito científico.
A14	Ser capaz de analizar a documentación bibliográfica necesaria para un traballo de investigación.
A15	Ser capaz de analizar críticamente as publicacións científicas.
A16	Adquirir os coñecementos e destrezas necesarias para a exposición e defensa dun traballo de investigación.
A17	Ser capaz de comunicar os resultados dunha investigación.
A18	Mostrar un compromiso ético e profesional con respecto ás responsabilidades cívicas, sociais e globais.
A20	Coñecer os distintos modelos de avaliación e intervención no ámbito da Psicoloxía Social Aplicada.
B1	Capacidade de análise e síntese.
B2	Capacidade de organización e planificación.
B4	Traballo nun contexto internacional.
B5	Habilidades nas relacións interpersoais.
B10	Motivación pola calidade.
B11	Resolución de problemas.

B14	Habilidades interpersoais.
B15	Capacidade de traballar cun equipo interdisciplinario.
B16	Capacidade para comunicarse con persoas non expertas na materia.
B17	Valoración da diversidade e da multiculturalidade.
C1	Expresarse correctamente, tanto de forma oral como escrita, nas linguas oficiais da comunidade autónoma.
C2	Dominar a expresión e a comprensión de forma oral e escrita dun idioma estranxeiro.
C3	Utilizar as ferramentas básicas das tecnoloxías da información e as comunicacións (TIC) necesarias para o exercicio da súa profesión e para a aprendizaxe ao longo da súa vida.
C4	Desenvolverse para o exercicio dunha cidadanía aberta, culta, crítica, comprometida, democrática e solidaria, capaz de analizar a realidade, diagnosticar problemas, formular e implantar solucións baseadas no coñecemento e orientadas ao ben común.
C5	Entender a importancia da cultura emprendedora e coñecer os medios ao alcance das persoas emprendedoras.
C6	Valorar criticamente o coñecemento, a tecnoloxía e a información dispoñible para resolver os problemas cos que deben enfrontarse.

Resultados da aprendizaxe			
Resultados de aprendizaxe	Competencias / Resultados do título		
Saber da diversidade humana, do recoñecemento da súa riqueza para a vida, dos plantexamentos dunha vida para todos e todas, donde dar e recibir axuda coa intención de crear un mundo de valores persoais e humanos	AI1	BI1	CM1
	AI2	BI2	CM2
	AI3	BI5	CM5
	AI4	BI10	CM6
	AI6	BI11	
	AI7	BI14	
	AI8	BI15	
	AI9	BI16	
	AI11	BI17	
	AI12		
	AI14		
	AI15		
	AI16		
	AI17		
AI18			
AI20			
1. Capacidade para xestionar o coñecemento e a información actualizados e coherentes sobre investigación e intervención psicoeducativas en contextos e escenarios diversos funcionalmente.	AI1	BI4	CM1
	AI2	BI5	CM2
2. Capacidade crítica para levar a término reflexións neste ámbito, con precisión conceptual e rigor.	AI4	BI10	CM3
3. Competencias para detectar, previr e intervir para favorecer o desenvolvemento e a aprendizaxe en persoas con diversidade funcional procurando a súa autodeterminación e calidade de vida.	AI5	BI11	CM5
	AI6	BI14	CM6
4. Capacidades para avaliar e intervir en procesos e prácticas psicoeducativas en aras de promover e mellorar o desenvolvemento psicolóxico integral de persoas de tódalas idades, os procedementos psicoeducativos utilizados e o funcionamento de grupos e institucións educativas.	AI9	BI15	
	AI11	BI16	
	AI14	BI17	
5. Competencias para recoller datos, analizar, intervir e investigar/intervir sobre procesos psicolóxicos relacionados coa aprendizaxe; en contextos familiares e escolares.	AI17		
	AI18		
	AI20		

Recoñecer e respectar a diversidade humana e comprender que as explicacións psicolóxicas poden variar a través de poboacións e contextos.	AI5	BI1	CM1
	AI6	BI2	CM2
	AI7	BI5	CM3
Ser capaz de lograr un adecuado nivel de comprensión da demanda do destinatario en cada situación ou contexto de aplicación.	AI13	BI10	CM4
	AI14	BI11	CM5
	AI15	BI14	CM6
Ser capaz de analizar a documentación bibliográfica necesaria para un traballo de investigación.	AI16	BI15	
Coñecer os métodos e técnicas cuantitativos e case-cuantitativos de recollida de información en psicoloxía aplicada.	AI17	BI16	
	AI18	BI17	
Coñecer e ser capaz de utilizar os diferentes modelos, teorías, métodos e técnicas de avaliación e intervención que son específicos dos distintos ámbitos da investigación en Psicoloxía Aplicada e desenvolver unha actitude crítica propia do espírito científico.			
Ser capaz de elaborar un informe científico que implique definir un problema de investigación, as hipóteses e variables asociadas, así como definir o deseño, a mostra e o seu modo de selección, as ferramentas de recollida de datos e a súa consecuente análise e discusión.			
Capacidade de organización e planificación.			
Capacidade de aplicar os coñecementos á práctica.			
Habilidades nas relacións interpersoais.			
Valorar críticamente o coñecemento, a tecnoloxía e a información dispoñible para resolver os problemas cos que deben enfrontarse.			

Contidos	
Temas	Subtemas
1. Categorias, factores xerais incidentes e proceso xeral de avaliación e intervención psicolóxica nas dificultades de aprendizaxe	1.1. Definición e caracterización das dificultades de aprendizaxe. 1.2. O proceso de avaliación: tipoloxía e instrumentos. 1.3. Enfoques e modelos de intervención.
2. O proceso de avaliación psicolóxica sistémica en nenos/as con dificultades de aprendizaxe escolar.	2.1. Teorías e modelos explicativos das dificultades de aprendizaxe escolar. 2.2. O proceso de avaliación psicolóxica e sistémica. 2.3. Protocolos de intervención no contexto escolar.
3. Avaliación e intervención psicolóxica nas dificultades cognitivas e de comunicación que inciden na aprendizaxe escolar	3.1. Caracterización das dificultades cognitivas e de comunicación. 3.2. Variables contextuais e psicolóxicas que inciden na aprendizaxe escolar. 3.3. Avaliación e intervención psicolóxica do alumnado con dificultades cognitivas e de comunicación.
4. Avaliación e intervención psicolóxica nas dificultades derivadas de déficits motivacionais, de personalidade e psicosociais de nenos en idades escolares	4.1. Déficits motivacionais, de personalidade e psicosociais na idade escolar: tipoloxía 4.2. Avaliación dos déficits na aprendizaxe escolar: recursos profesionais. 4.3. Intervención psicolóxica nas dificultades de aprendizaxe derivadas de déficits motivacionais, de personalidade e psicosociais.
5. Avaliación e intervención psicolóxica no proceso de interacción familiar, escolar e do grupo de iguais para nenos con dificultades de aprendizaxe.	5.1. A interacción familiar, escolar e có grupo de iguais dos nenos con dificultades de aprendizaxe: caracterización. 5.2. A avaliación de interaccións comunicativas: variables de análise. 5.3. A intervención psicolóxica no proceso de interacción familiar, escolar e co grupo de iguais: principios e requisitos básicos.

Planificación

Metodoloxías / probas	Competencias / Resultados	Horas lectivas (presenciais e virtuais)	Horas traballo autónomo	Horas totais
Sesión maxistral	A4 A14 A17 B11 C1 C3	7	14	21
Traballos tutelados	A9 A18 B11 B15 B17 C3 C5	2	12	14
Aprendizaxe colaborativa	A8 A15 A17 B5 B10 B14 C1 C2	2	2	4
Estudo de casos	A2 A3 A4 A6 A7 A16 B1	3	7	10
Análise de fontes documentais	A4 A14 A17 B11 C1	2	6	8
Discusión dirixida	A5 A12 A13 A14 B16 C3	2	0	2
Proba mixta	A1 A11 A20 B2 B4 C4 C6	1	10	11
Atención personalizada		5	0	5

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientativo, considerando a heteroxeneidade do alumnado

Metodoloxías	
Metodoloxías	Descrición
Sesión maxistral	Exposición oral complementada co uso de medios audiovisuais e a introdución de algunhas preguntas dirixidas aos estudantes, coa finalidade de transmitir coñecementos e facilitar a aprendizaxe.
Traballos tutelados	Realizaranse varios traballos dirixidos enfocados á avaliación e intervención nas dificultades de aprendizaxe.
Aprendizaxe colaborativa	O campo profesional e investigador da intervención e avaliación implica un recoñecemento á inter e multidisciplinariade; é por este motivo que o traballo en equipo, o desenvolvemento de actitudes e habilidades para actuar neste ámbito obriga a plantexarse certas habilidades e actitudes de aprendizaxe permanente e creativa; no ámbito actual é necesario recurrir a aprendizaxe creativa, a aprender cos e dos demais polo que a aprendizaxe colaborativa ten que ser un ámbito continuo de entramento e estimulación; aprender dos demais é a única vía posible para mellorar neste campo así como o de permitir un continuo aprendizaxe imprescindible cando se trata de axudar ou de poder prestarlle atención a outra persoa.
Estudo de casos	Sobre os contidos dos temas analízanse casos co obxecto de proceder á súa análise e estudo, no que se solicitará comunicación funcional, rigor e empatía
Análise de fontes documentais	Utilización de documentos audiovisuais e/ou bibliográficos (fragmentos de reportaxes documentais ou películas, noticias de actualidade, paneis gráficos, fotografías, biografías, artigos, textos legislativos, etc.) relevantes para a temática da materia con actividades especificamente deseñadas para a análise dos mesmos.
Discusión dirixida	A discusión como dinámica de grupos permite elaborar, reestruturar ou crear novos esquemas de coñecemento polo que o protagonismo das persoas debe ser máximo en canto ás anteriores estratexias
Proba mixta	Serve para avaliar a comprensión e dominio dos contidos teórico-prácticos adquiridos ao longo do curso. Consistirá nunha proba escrita con preguntas tipo test e preguntas abertas de resposta breve.

Atención personalizada	
Metodoloxías	Descrición
Traballos tutelados Proba mixta	Cada alumno/a poderá, nas horas de titoría, plantexar cantas posibles dificultades se lle presenten a hora da comprensión e resolución dos temas do programa, de tal modo que o profesor poda axudar a resolver.

Avaliación			
Metodoloxías	Competencias / Resultados	Descrición	Cualificación

Traballos tutelados	A9 A18 B11 B15 B17 C3 C5	Realizaranse diversas prácticas de avaliación e intervención en relación ás diferentes dificultades de aprendizaxe estudadas durante o curso.	30
Proba mixta	A1 A11 A20 B2 B4 C4 C6	Trátase dunha proba escrita con preguntas tipo test de opción múltiple e preguntas abertas de resposta breve sobre os contidos teóricos abordados ao longo do curso.	50
Estudo de casos	A2 A3 A4 A6 A7 A16 B1	Avaliarase a participación, o interese, o esforzo pola aprendizaxe así como a capacidade de tomar decisións, participar na busca de solucións, contestar e responder de forma constructiva e crítica.	10
Análise de fontes documentais	A4 A14 A17 B11 C1	Ao longo do curso o profesor irá sinalando algunhas lecturas e documentos audiovisuais obrigatorios para a súa análise na aula como introdución, complemento ou síntese dos contidos programados.	10

Observacións avaliación

OPCIÓN A

Alumnado con dedicación completa: asistencia/participación nas actividades de clase igual ou superior ao 80%:

a) Elaboración e presentación de traballos que serán compilados nun portafolio que será entregado para a súa avaliación na data indicada polo profesor.

b) Exame escrito (tipo proba mixta) sobre os contidos da materia (50%).

OPCIÓN B

Alumnado con recoñecemento de dedicación a tempo parcial e dispensa académica de exención de asistencia, segundo establece a "Norma que regula o réxime de dedicación ao estudo e a permanencia e a progresión dos estudantes de grao e mestrado universitario na Universidade da Coruña" (aprobada en Consello de Goberno do 28 de xuño do 2016). Ao inicio de curso elixirá entre:

- Opción A ou

- Exame escrito sobre os contidos teórico-prácticos da materia (100%).

OBSERVACIÓNS ADICIONAIS:

1. Para superar a materia cómpre obter unha puntuación do 50% do peso de cada unha das partes obxecto de avaliación.

2. A convocatoria de xullo estará sometida aos mesmos criterios que a convocatoria de maio.

2. Segundo establecen as "Normas de avaliación, revisión e reclamación das cualificacións dos estudos de grao e mestrado universitario" (aprobada o 19/12/2013 e modificada o 30/04/2014) no Art. 21.2: Considerarase como "Non presentado" (NP) a aquel estudante que, estando matriculado na materia, non concurra ás distintas actividades de avaliación que se establecen para o curso académico.

Así, será cualificado como "Non presentado" cando:

a) Non complete o proceso de avaliación continua, nas condicións que figure na guía docente, ou

b) Non se presente á proba do período oficial de avaliación.

Fontes de información

Bibliografía básica

- Ainscow, M. (2003) ¿El desarrollo de sistemas educativos inclusivos?. Congreso de Educación Inclusiva. Donostia.
- Alonso, J. (1991). Motivación y aprendizaje en el aula. Cómo enseñar a pensar. Madrid: Santillana.
- Alonso, J. (1997). Motivar para el aprendizaje. Teoría y estrategias. Barcelona: Edebé.
- Alonso, J. (2005). Motivaciones, expectativas y valores-intereses relacionados con el aprendizaje: el cuestionario MEVA. *Psicothema*, 3, Vol. 17, 404-411.
- Alonso, J. y Montero, Y. (1992). Motivación y aprendizaje escolar. En C. Coll, J. Palacios y A. Marchesi (comp.). *Desarrollo psicológico y educación*, II. Psicología de la Educación. Madrid: Alianza.
- Alonso García, E., Machargo, J., Méndez, G., Pérez, M.F., y Socorro, M.C. (1996). Predicción del rendimiento académico al inicio del Bachillerato y FP [Prediction of academic achievement at the beginning of high school and professional studies]. *Renovación Pedagógica*, 3, 297, 1559-1561.
- Ames, C. (1992a). Classrooms: Goals, structures, and student motivation. *Journal of Educational Psychology*, 84, 261-271.
- Ames, C. (1992b). Achievement goals and classroom motivational climate. En D. H. Schunk y J.L. Meece (eds.). *Student perceptions in the classroom*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Ames, C. y Archer, J. (1988). Achievement goals in the classroom: Students' learning strategies and motivation processes. *Journal of Educational Psychology*, 80, 260-267.
- Anderman, E.M. y Maher, M.L. (1994). Motivation and Schooling in the Middle Grades. *Review of Educational Research*, 64 (2), 287-309.
- Arbea, L. e J.Tamarit (2003) ¿De la autocapacitación a la autorrealización: hacia una nueva conciencia profesional. Pamplona: Creena
- Archer, J. (1994). Achievement Goals as a Measure of Motivation in University Students. *Contemporary Educational Psychology*, 19, 430-446.
- Ball, S. (1988). La motivación educativa. Actitudes. Intereses. Rendimiento. Control. Madrid: Narcea. Ed. orig.: 1977.
- Bañá, M. (1998): Os procesos de construcción de coñecemento e a interactividade de aprendizaxe escolar. Santiago: Tórculo
- Bañá, M. (2000): La intervención psicopedagógica. Conceptos y aspectos generales. A Coruña: Servicio de Publicacións da universidade da Coruña
- Bañá, M.; Durán, M. e Balsas, F. (2002): A intervención psicopedagógica: experiencias prácticas. A Coruña: Copybelen
- Bañá, M. (2011) Los trastornos del espectro autista y generales del desarrollo: calidad de vida e inclusión. *Ciencias Psicológicas*, Vol V (2) 133-224.
- Barca, A. (1992, 1993). Psicología de la Educación e intervención psicopedagógica. A Coruña: Monografía de la Revista Galega de Psicopedagogía (2 vols).
- Barca, A. y González, R. (1994): Manual de Dificultades de Aprendizaxe Escolar e Intervención Psicopedagóxica (3 Vols.) Vigo: ABA Edicións.
- Barca, A. (Coord.) (2009). Motivación y aprendizaje en contextos educativos. Granada: Grupo Editorial Universitario (480 pp.).
- Baumgart, J. J. Jonson e E. Helmstetter (1990: El tratamiento de las conductas problema como comunicación. En *Sistemas alternativos de comunicación para personas con discapacidad*. Madrid: Alianza
- Beltrán, J. (1993). Procesos, estrategias y técnicas de aprendizaje. Madrid: Síntesis.
- Beltrán, J., Pérez, L. F. y Ortega, I. (2006). CEA: Cuestionario de Estrategias de Aprendizaje. Madrid: TEA Ediciones.
- Biggs, J. B. (2005) Calidad del aprendizaje universitario. Madrid: Narcea. (Orig. Open University Press, 1999).
- Biggs, J. B., Kember, D. y Leung, D. (2001). The revised two-factor Study Process Questionnaire: R-SPQ-2F. *British Journal of Educational Psychology*, 71, 133-149.
- Biggs, J.B. (1991). Approaches to Learning in Secondary and Tertiary Students in Hong Kong: Some Comparative Studies. *Educational Reserarch Journal*, 6, 27-39.
- Biggs, J. B. (1990). Effects of Language Medium of Instruction on Approaches to Learning. *Educational Research Journal*, 5, 18-28.
- Biggs, J. B. (1993). What do inventories of students' learning processes really measure?. A theoretical review and clarification. *British Journal of Educational Psychology*, 63, 3-19.
- Biggs, J. B. (1994). Approaches to learning: nature and measurement. *The International Encyclopedia and Education*. Vol. 1. Oxford. Pergamon Press.
- Biggs, J.B. (1987a): Student Approaches to Learning and Studying. Hawthorn, Victoria: Australian Council for Educational Research. (Melbourne: Australian Council for Educational Research)
- Biggs, J.B. (1987b): Learning Process Questionnaire (LPQ) Manual. Melbourne: Australian Council for Educational Research
- Biggs, J.B. (1987c): Study Process Questionnaire (SPQ) Manual. Melbourne: Australian Council for Educational Research
- Biggs, J.B. (1988): The Role of Metacognition in Enhancing Learning. *Australian Journal of Education*, 32, 127-138
- Biggs, J.B. (1989): Approaches to the Enhancement of Tertiary Teaching. *Higher Education Research and Development*, Vol 8, N 1, 7-25
- Binswanger, H. (1991). Volition as cognitive self-regulation. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50 (2)
- Brophy, J. (2005). Goal theorists should move on from performance goals. *Educational Psychologist*, 40, 167-176.
- Bruner, J. (1990) El desarrollo de la mente. Madrid: Morata.
- Bueno, J. A. (2004). La motivación del alumno en el aula. Madrid: Publicaciones ICCE.
- Castejón, J.L., y Pérez, A.M. (1998). Un modelo causal-explicativo sobre la influencia de las variables psicosociales en el rendimiento académico. [A causal-explicative model about the influence of psycho-social variables on academic achievement]. *Bordón*, 50, 171-185.
- Castejón, J.L., Navas, L., y Sampascual, G. (1996). Un modelo estructural sobre los determinantes cognitivo-motivacionales del rendimiento académico [A structural model about

cognitive-motivational determinants of academic achievement]. *Revista de Psicología General y Aplicada*, 49, 27-43. Coll, C. (1987). *Psicología y curriculum*. Barcelona: Laia. Coll, C. (1995). Elementos para el análisis de la práctica educativa. En C. Genovard, J. Beltrán y F. Rivas (eds.). *Psicología de la instrucción III. Nuevas perspectivas*. Madrid: Síntesis. De la Fuente, J. (2004). Perspectivas recientes en el estudio de la motivación: la teoría de la orientación de metas. *Revista Electrónica de Investigación Psicoeducativa*, 2 (1), 35-62. Dweck, C.S. (1986). Motivational processes affecting learning. *American Psychologist*, 41, 1040-1048. Dweck, C.S. y Leggett, E. (1988). A social-cognitive approach to motivation and personality. *Psychological Review*, 95, 256-273. Elliot, E.S. y Dweck, C.S. (1988). Goals: An approach to motivation and achievement. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54, 5-12. García Bacete, F. J. (1998). Aproximación conceptual a las relaciones escuela-familia [A conceptual approach to the relations between school and family]. *Bordón*, 50, 23-34. García, T., y Pintrich, P.R. (1994). Regulating motivation and cognition in the classroom: The role of self-schemas and self-regulatory strategies. En D.H. Schunk, y B.J. Zimmerman (eds.), *Self-regulation of learning and performance. Issues and educational applications*. Hillsdale, NJ.: LEA. Gargallo, B. (2008). Estilos de docencia y evaluación de los profesores universitarios y su influencia sobre los modos de aprender de sus estudiantes. *Revista Española de Pedagogía*, 241 (septiembre-diciembre), 425-446. González, M. C. y J. Tourón (1992). Autoconcepto y rendimiento escolar. Pamplona: Eunsa. González, A. (2005). *Motivación académica*. Madrid: Pirámide. González, M^a.C., Tourón, J. y Gaviria, J. L. (1994). La orientación motivacional intrínseco-extrínseca en el aula: Validación de un instrumento. *Bordón*, 46, 35-51. González, M^a.C. (1997). La motivación académica. Sus determinantes y pautas de intervención. Pamplona: EUNSA. González-Pienda, J.A., Núñez, J.C., González-Pumariega, S. y García, M. (1997). Autoconcepto, autoestima y aprendizaje escolar. *Psicothema*, 9 (2) 271-289. González-Pienda, J.A. y Núñez, J.C. (1997). Determinantes personales del aprendizaje y rendimiento académico. En J. N. García (Dir), *Instrucción, aprendizaje y dificultades*. Barcelona: Ediciones LU. Good, T. y Brophy, J.E. (1983). Motivación. En T. Good y J. E. Brophy: *Psicología educacional*. México: Interamericana. Hayamizu, T. y Weiner, B. (1991). A test Dweck's model of achievement goals as related to perceptions of ability. *Journal of Experimental Education*, 59, 226-234. Heyman, G.D. y Dweck, C.S. (1992). Achievement goals and intrinsic motivation: Their relation and their role in adaptive motivation. *Motivation and Emotion*, 16, 231-247. Marsh, H.W. (1988). Causal effects of academic self-concept on academic achievement: A reanalysis of Newman (1984). *Journal of Experimental Education*, 56, 100-104. Marsh, H.W. (1990). Causal ordering of academic self-concept and academic achievement: A multivariate, longitudinal panel analysis. *Journal of Educational Psychology*, 82, 646-656. Marsh, H.W. (1994). Using the national longitudinal study of 1988 to evaluate theoretical models of self-concept: The Self-Description Questionnaire. *Journal of Educational Psychology*, 86, 439-456. Marsh, H.W., y Balla, J.R. (1994). Goodness of fit in confirmatory factor analysis: The effects of sample size and model parsimony. *Quality and Quantity: International Journal of Methodology*, 28, 185-217. Marsh, H.W., y Yeung, A.S. (1997). Causal effects of academic self-concept on academic achievement: Structural equation models of longitudinal data. *Journal of Educational Psychology*, 89, 41-54. Mascarenhas, S. (2004). *Avaliação dos processos, estilos e abordagens de aprendizagem dos alunos do ensino médio do Estado de Rondônia (Brasil)*. A Coruña: Universidade da Coruña (Tesis doctoral. Inédita). McCombs, B. (1988). Motivational skills training: combining metacognitive and affective learning strategies. En C. C. Weinstein, et al. *Learning and study strategies: issues and assesment, instruction and evaluation*. New York: Academic Press. Miller, B.R., Behrens, J.T., Greene, B.A. y Newman, D. (1993). Goals and perceived ability: Impact on student valuing, self-regulation, and persistence. *Contemporary Educational Psychology*, 18, 2-14. Miras, M. (2001). Afectos, emociones, atribuciones y expectativas: el sentido del aprendizaje escolar. En Coll, C., Palacios, J. y Marchesi, A. (2001). *Desarrollo psicológico y educación. 2. Psicología de la educación escolar*. Madrid: Alianza Editorial. Nicholls, J.G. (1984). Achievement motivation: Conceptions of ability, subjective experience, task choice, and performance. *Psychological Review*, 91, 328-346. Núñez, J.C., González-Pienda, J. A., García, M. S., González-Pumariega, S. y García, S. I. (1998). Estrategias de aprendizaje en estudiantes de 10 a 14 años y su relación con los procesos de atribución causal, el autoconcepto y las metas de estudio. *Estudios de Psicología*, 59, 65-85. Nisbet, J. (2000) ?Transformando los sistemas de servicios educativos y humanos hacia la autodeterminación: la experiencia de New Hampshire. *Siglo Certo* 31(6)33-50. Pintrich, P. R. y Schunk, D.H. (2006). *Motivación en contextos educativos. Teoría, investigación y aplicaciones*. Madrid: Pearson, Prentice Hall. Pintrich, P.R. (1991). Editor's comment: Current issues and new directions in motivational theory and research. *Educational Psychologist*, 26, 199-205. Pintrich, P.R. (1994). Continuities and discontinuities: Future

directions for research in educational psychology. *Educational Psychologist*, 29, 137-148. Rodríguez, S., González, R., Piñeiro, I., Valle, A., Núñez, J. C. y González-Pienda, J. A. (2003). Metas de aproximación, metas de evitación y múltiples metas académicas. *Psicothema*, vol. 13, nº 4. pp. 546-550. Rosario, P., Núñez, J.C., González-Pienda, J.A., Almeida, L. Soares, S. y Rubio, M. (2005). El aprendizaje escolar examinado desde la perspectiva del modelo 3P de J. Biggs. *Psicothema*, vol 17, núm. 1, 20-30. Schalock, J e outros (2002) La conceptualización, medida y aplicación de calidad de vida en personas con discapacidades intelectuales: informe de un panel internacional de expertos. *Siglo Cero*, 33 (5)5-14 Tamarit, J. (2003) Una escuela para Juan. Pamplona: Creena Tejedor-Tejedor, F.J., González-González, S .G. y García-Señorán, M^a. M. (2008). Estrategias atencionales y rendimiento académico en estudiantes de secundaria. *Revista Latinoamericana de Psicología*. Vol. 40 (nº 1), 123-132. Tejedor-Tejedor, F. J., González-González, S. G. y García-Señorán, M. (2008). Estrategias atencionales y rendimiento académico en estudiantes de secundaria. *Revista Latinoamericana de Psicología*, Vol. 40, nº 1, 123-132. Tudge, J. e B. Rogoff (1995): Influencias entre iguales en el desarrollo cognitivo. En P. Melero y A. Berrocal. Madrid: Siglo XXI. Turnbull, A. (2004) La calidad de vida de la familia como resultado de los servicios. V Jornadas científicas sobre personas con discapacidad: investigación, innovación y cambio. Salamanca. Van Loos, J. (2006) Autodeterminación para todos. La autodeterminación en Arduin. *Siglo Cero*, 220, 35-46. Van Loos (2006) Apoyos en la práctica de Arduin. VI Jornadas científicas sobre personas con discapacidad. Salamanca. Veiga, F.H. (1997). Autoconceito dos jovens: Análise em função de variáveis do contexto familiar [Self-concept in young students. Analysis of its relation to variables of the family context]. ACTAS del I Congreso Luso-Espanhol de Psicologia da Educação, 489-497. Vygotsk, L.i (1997): El defecto y la compensación. *Obras desconocidas*. Vol. V. Madrid: Visor. Weiner, B. (1979). A theory of motivation for some classroom experiences. *Journal of Education Psychology*, 71, 3-25. Weiner, B. (1985). An attributional theory of achievement, motivation and emotion. *Psychological Review*, 92, 548-573. Weiner, B. (1986). An attributional theory of motivation and emotion. New York: Springer Verlag. Weiner, B. (1990). History of motivational research in education. *Journal of Educational Psychology*, 82, 616-622. Weiner, B. (1992). Human motivation. *Metaphors, theories and research*. California: Sage Publications. Wentzel, K. R. (1998). Social relationships and motivation in middle school: The role of parents, teachers, and peers. *Journal of Educational Psychology*, 90, 202-209. Whenmeyer, M. (2006) Factores intraindividuales y medioambientales que afectan a la autodeterminación. VI Jornadas científicas sobre personas con discapacidad. Salamanca. Whenmeyer, M. (2006) Autodeterminación y discapacidades severas. *Siglo Cero*, 220, 5-16. Wolters, C. (2004). Advancing achievement goal theory: Using goal structures and goal orientations to predict students' motivation, cognition and achievement. *Journal of Educational Psychology*, 96, 236-250.

Bibliografía complementaria	
-----------------------------	--

Recomendacións

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Materias que se recomenda cursar simultaneamente
--

Materias que continúan o temario

Observacións

(*)A Guía docente é o documento onde se visualiza a proposta académica da UDC. Este documento é público e non se pode modificar, salvo casos excepcionais baixo a revisión do órgano competente dacordo coa normativa vixente que establece o proceso de elaboración de guías